Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

ABDULLA QAHHOR ASARLARIDA IQTISODIY QIYINCHILIKLAR VA XALQ TURMUSHI TASVIRI

Ashurova Nilufar Yuldosh qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Iqtisodiyot fakulteti 2-bosqich talabasi
e-mail: nashurova25@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.20077628

Annotatsiya: Mazkur maqolada Abdulla Qahhor asarlarida iqtisodiy qiyinchiliklar va xalq turmushi masalalarining badiiy talqini ilmiy asosda tahlil qilingan. Yozuvchining Sarob, O‘tmishdan ertaklar, Anor, Qo‘shchinor chiroqlari kabi asarlarida oddiy xalq hayoti, kambag‘allik, moddiy yetishmovchilik, ijtimoiy tengsizlik hamda mehnat bilan bog‘liq muammolar realistik usulda tasvirlangani ochib berilgan. Maqolada iqtisodiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga ta’siri, oilaviy munosabatlardagi o‘rni va jamiyatdagi adolatsizlik bilan bog‘liq jihatlari badiiy misollar asosida yoritilgan. Shuningdek, yozuvchining xalq hayotini haqqoniy va tabiiy tasvirlashdagi mahorati, satirik hamda psixologik tasvir vositalaridan foydalanish uslubi ilmiy jihatdan tahlil etilgan. Tadqiqot davomida Abdulla Qahhor asarlaridagi ijtimoiy-iqtisodiy muammolarning bugungi davr bilan bog‘liqligi va ularning zamonaviy talqini haqida ham fikr yuritilgan. Maqola natijalari yozuvchi ijodining o‘zbek adabiyotidagi o‘rni, badiiy-estetik va tarbiyaviy ahamiyatini ochib berishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Iqtisodiy qiyinchilik, xalq turmushi, kambag‘allik, ijtimoiy tengsizlik, badiiy tasvir, realizm, ma’naviy qadriyatlar, xalq hayoti.

ECONOMIC DIFFICULTIES AND THE PORTRAYAL OF PEOPLE’S LIFE IN THE WORKS OF ABDULLA QAHHOR

Abstract: This article scientifically analyzes the artistic interpretation of economic difficulties and people’s lifestyle in the works of Abdulla Qahhor. In the writer’s works such as Sarob, O‘tmishdan ertaklar, Anor, and Qo‘shchinor chiroqlari, the life of ordinary people, poverty, material insufficiency, social inequality, and labor-related problems are realistically depicted. The article highlights the influence of economic hardships on human psychology, their role in family relations, and their connection with social injustice through artistic examples. Furthermore, the writer’s mastery in portraying people’s lives truthfully and naturally, as well as his use of satirical and psychological methods of depiction, are scientifically examined. The research also discusses the relevance of socio-economic problems reflected in Abdulla Qahhor’s works to the modern period and their contemporary interpretation. The results of the article contribute to revealing the role of the writer’s творчество in Uzbek literature and its artistic, aesthetic, and educational significance.
Keywords: Economic difficulty, people’s lifestyle, poverty, social inequality, artistic depiction, realism, spiritual values, people’s life.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТРУДНОСТИ И ИЗОБРАЖЕНИЕ ЖИЗНИ НАРОДА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АБДУЛЛА КАХХАР

Аннотация: В данной статье на научной основе анализируется художественное отражение экономических трудностей и жизни народа в произведениях Abdulla Qahhor. В произведениях писателя, таких как Sarob, O‘tmishdan ertaklar, Anor и Qo‘shchinor chiroqlari, реалистично

изображены жизнь простого народа, бедность, материальная нужда, социальное неравенство и проблемы, связанные с трудом. В статье на основе художественных примеров освещается влияние экономических трудностей на психологию человека, их роль в семейных отношениях и связь с социальной несправедливостью. Также с научной точки зрения анализируется мастерство писателя в правдивом и естественном изображении народной жизни, использование сатирических и психологических средств художественного изображения. В ходе исследования рассматривается актуальность социально-экономических проблем, отражённых в произведениях Абдуллы Каххара, и их современная интерпретация. Результаты статьи способствуют раскрытию места творчества писателя в узбекской литературе, а также его художественно-эстетического и воспитательного значения.

Ключевые слова: Экономические трудности, жизнь народа, бедность, социальное неравенство, художественное изображение, реализм, духовные ценности, народная жизнь.

Kirish

O‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lgan Abdulla Qahhor o‘z ijodida xalq hayoti, inson taqdiri hamda jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni chuqur badiiy tasvirlagan adiblardan hisoblanadi. Yozuvchi asarlarida oddiy xalqning turmush tarzi, moddiy qiyinchiliklari, mehnat bilan bog‘liq muammolari va inson ruhiyatidagi kechinmalar realistik usulda yoritilgan. Ayniqsa, kambag‘allik, iqtisodiy tengsizlik, turmushdagi og‘ir sharoit hamda insonlarning yashash uchun olib borgan kurashi muallif ijodining asosiy mavzularidan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Abdulla Qahhor o‘z asarlarida xalq hayotini haqqoniy tasvirlash orqali davr muammolarini ochib beradi. Uning Sarob, O‘tmishdan ertaklar, Anor kabi asarlarida iqtisodiy qiyinchiliklar tufayli yuzaga kelgan insoniy iztiroblar, oilaviy muammolar va jamiyatdagi tengsizlik masalalari keng yoritilgan. Muallif oddiy insonlar hayoti orqali katta ijtimoiy muammolarni ko‘rsatishga erishgan. Shu jihatdan yozuvchi asarlari nafaqat badiiy, balki ijtimoiy va tarbiyaviy ahamiyatga ham ega hisoblanadi. Bugungi kunda ham iqtisodiy qiyinchiliklar, kambag‘allik va xalq turmushi bilan bog‘liq muammolar ayrim jamiyatlarda uchrab turadi. Shu sababli Abdulla Qahhor asarlaridagi ijtimoiy-iqtisodiy masalalarni zamonaviy nuqtai nazardan o‘rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada yozuvchi asarlarida iqtisodiy qiyinchiliklar va xalq turmushi tasviri ilmiy-badiiy jihatdan tahlil qilinadi.

Dolzarbligi

Bugungi kunda jamiyat hayotida iqtisodiy qiyinchiliklar, kambag‘allik, moddiy tengsizlik va xalq turmushi bilan bog‘liq muammolar muhim ijtimoiy masalalardan biri hisoblanadi. Abdulla Qahhor asarlarida ana shu muammolar hayotiy va realistik tarzda yoritilgan bo‘lib, unda oddiy xalqning yashash sharoiti, mehnati va turmushdagi qiyinchiliklari chuqur tasvirlangan. Yozuvchi asarlaridagi iqtisodiy muammolarni o‘rganish orqali nafaqat o‘sha davr hayoti, balki bugungi jamiyatdagi ayrim ijtimoiy masalalarni ham anglash mumkin. Shu jihatdan Abdulla Qahhor asarlarida iqtisodiy qiyinchiliklar va xalq turmushi tasvirini ilmiy tahlil qilish adabiyotshunoslikning dolzarb mavzularidan biri hisoblanadi.

Maqsadi

Abdulla Qahhor asarlarida iqtisodiy qiyinchiliklar va xalq turmushi tasvirini o‘rganish, yozuvchining ijtimoiy muammolarni badiiy talqin etish mahoratini tahlil qilish hamda asarlardagi xalq hayoti bilan bog‘liq masalalarning zamonaviy ahamiyatini ochib berishdan iborat.

Asosiy qism

Abdulla Qahhor o‘zbek adabiyotida xalq hayotini realistik ruhda tasvirlagan ijodkorlardan biri hisoblanadi. Uning asarlarida oddiy insonlarning kundalik turmushi, mehnati, yashash sharoiti va iqtisodiy muammolari chuqur badiiy talqin etilgan. Yozuvchi xalq hayotini haqqoniy tasvirlash orqali

jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni ochib berishga erishgan. Asarlarida kambag‘allik, moddiy yetishmovchilik, mehnat bilan bog‘liq qiyinchiliklar va insonlarning yashash uchun kurashi asosiy mavzulardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Muallif oddiy xalq vakillarining ruhiy kechinmalarini tabiiy va samimiy tarzda tasvirlaydi. Ayniqsa, insonlarning og‘ir turmush sharoitiga qaramay yashashga bo‘lgan intilishi va sabr-toqati yozuvchi ijodining muhim jihatlaridan biridir. Abdulla Qahhor xalq hayotini yoritishda realistik tasvir usulidan mahorat bilan foydalangan. Shu sababli uning asarlari kitobxonda chuqur taassurot qoldiradi. Yozuvchi ijtimoiy tengsizlik va adolatsizlik muammolarini tanqidiy ruhda ifodalagan. Asarlarda insoniylik, mehnatsevarlik va halollik kabi fazilatlar ulug‘lanadi. Muallif xalqning og‘ir hayotini ko‘rsatish orqali jamiyatdagi kamchiliklarga e’tibor qaratadi. Shu bilan birga, asarlarida inson qadri va ma’naviy poklik masalalari ham muhim o‘rin egallaydi. Yozuvchi oddiy insonlar hayoti orqali katta ijtimoiy masalalarni badiiy jihatdan yoritishga erishgan. Bugungi kunda ham Abdulla Qahhor asarlarida tasvirlangan iqtisodiy muammolar va xalq turmushi ayrim jamiyatlarda uchrab turadi.

Sarob asari Abdulla Qahhor ijodida muhim o‘rin tutib, unda jamiyatdagi iqtisodiy tengsizlik va kambag‘allik muammolari realistik tarzda tasvirlangan. Asarda oddiy insonlarning murakkab turmush sharoiti, moddiy qiyinchiliklari va yashash uchun olib borayotgan kurashi yoritilgan. Muallif qahramonlar hayoti orqali jamiyatdagi boy va kambag‘al qatlam o‘rtasidagi tafovutni ochib beradi. Asarda ayrim insonlarning boylik va manfaat ortidan quvishi natijasida ma’naviy qadriyatlarning susayishi ko‘rsatilgan. Yozuvchi iqtisodiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga ta’sirini ham chuqur ifodalagan. Qahramonlarning tushkunlikka tushishi, hayotdan umidsizlanishi va ruhiy iztiroblari moddiy yetishmovchilik bilan bog‘liq holda tasvirlangan. Muallif real hayotiy voqealarni badiiy mahorat bilan ifodalash orqali kitobxonni o‘ylashga undaydi. Asarda oddiy xalqning yashash uchun qilgan mehnati va turmush tashvishlari muhim mavzulardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, jamiyatdagi adolatsizlik va ijtimoiy tengsizlik tanqid ostiga olinadi. Muallif insoniylik va halollikni boylikdan ustun qo‘yadi. Asarning badiiy qimmati undagi hayotiy voqealar va kuchli ruhiy tasvirlar bilan belgilanadi. Bugungi kunda ham jamiyatda moddiy tengsizlik va iqtisodiy muammolar uchrab turadi. Shu sababli Sarob asari zamonaviy davr uchun ham dolzarb va tarbiyaviy ahamiyatga ega hisoblanadi.

O‘tmishdan ertaklar qissasi Abdulla Qahhorning autobiografik ruhdagi mashhur asarlaridan biri bo‘lib, unda xalqning og‘ir turmush sharoiti va iqtisodiy muammolari keng yoritilgan. Muallif bolalik xotiralari orqali o‘tmish hayotining murakkab tomonlarini realistik tarzda tasvirlaydi. Asarda oddiy insonlarning kambag‘allikda yashashi, moddiy yetishmovchilik sababli turli qiyinchiliklarga duch kelishi ta’sirchan ifodalangan. Qissada xalqning kundalik hayoti, yashash sharoiti va mehnat bilan bog‘liq muammolari tabiiy tarzda aks ettirilgan. Muallif insonlarning oddiy ehtiyojlarini qondirish uchun ham katta mehnat qilishiga e’tibor qaratadi. Ayniqsa, bolalar hayotidagi qiyinchiliklar va oiladagi iqtisodiy muammolar kitobxonda achinish hissini uyg‘otadi. Asarda iqtisodiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga salbiy ta’siri ham chuqur ko‘rsatib berilgan. Muallif xalqning sabr-toqati, mehnatsevarligi va yashash uchun kurashini mahorat bilan yoritadi. Shu bilan birga, boy va kambag‘al qatlam o‘rtasidagi tafovut ham muhim ijtimoiy muammo sifatida tasvirlangan. Yozuvchi xalq hayotini tabiiy va samimiy ifodalash orqali asarning badiiy ta’sirchanligini oshirgan. Qissada insoniylik, mehr-oqibat va ma’naviy qadriyatlar ulug‘lanadi. Bugungi kunda ham ayrim jamiyatlarda iqtisodiy qiyinchiliklar va kambag‘allik muammolari mavjudligi sababli asar o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Shu jihatdan O‘tmishdan ertaklar qissasi zamonaviy davr uchun ham muhim ahamiyatga ega asarlardan biri hisoblanadi.

Anor hikoyasi Abdulla Qahhor ijodidagi eng ta’sirchan asarlardan biri bo‘lib, unda oddiy oilaning moddiy qiyinchiliklari va xalq turmushi realistik tarzda tasvirlangan. Muallif kichik bir voqea orqali katta ijtimoiy muammolarni ochib berishga erishgan. Hikoyada oilaning kundalik ehtiyojlarini qondirishdagi qiyinchiliklari, kambag‘allik va moddiy yetishmovchilik sababli yuzaga kelgan ruhiy iztiroblar yoritilgan. Asardagi anor ramziy ma’noga ega bo‘lib, insonlarning orzu-istaklari va oddiy ehtiyojlarini ifodalaydi. Muallif oilaning oddiy bir mevaga muhtojligi orqali davrning iqtisodiy ahvolini

ko‘rsatadi. Hikoyada iqtisodiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga ta’siri chuqur tasvirlangan. Qahramonlarning tushkunligi, ichki kechinmalari va yashash uchun kurashi hayotiy tarzda yoritilgan. Shu bilan birga, oiladagi mehr-oqibat va insoniy munosabatlar ham asarning asosiy g‘oyalaridan biri hisoblanadi. Muallif moddiy qiyinchiliklarga qaramay insoniylik va mehr tuyg‘ularini saqlanib qolishini ko‘rsatadi. Hikoyaning badiiy qimmati undagi sodda va samimiy tasvirlar bilan belgilanadi. Yozuvchi oddiy xalq hayotini tabiiy ifodalash orqali kitobxon qalbiga ta’sir qiladi. Bugungi kunda ham ayrim oilalarda moddiy muammolar uchrab turadi. Shu sababli Anor hikoyasi zamonaviy davr uchun ham dolzarb va tarbiyaviy ahamiyatga ega asar hisoblanadi.

Qo‘shchinor chiroqlari asarida qishloq aholisi hayoti, ularning mehnati va iqtisodiy turmushi keng tasvirlangan. Muallif oddiy mehnatkash insonlarning kundalik hayoti, turmush tashvishlari va iqtisodiy muammolarini realistik ruhda yoritadi. Asarda qishloq xo‘jaligi bilan bog‘liq qiyinchiliklar va insonlarning yashash uchun olib borayotgan kurashi muhim o‘rin egallaydi. Yozuvchi qishloq aholisining halol mehnati va mehnatsevarligini ulug‘laydi. Shu bilan birga, moddiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga ta’siri ham ko‘rsatib berilgan. Asarda ayrim insonlarning turmush tashvishlari sababli ruhiy bosim ostida qolishi hayotiy tarzda tasvirlangan. Muallif qishloq hayotini tabiiy va samimiy ifodalash orqali kitobxonni voqealarga yaqinlashtiradi. Asarda inson mehnatining jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati muhim g‘oya sifatida ilgari suriladi. Yozuvchi jamiyatdagi iqtisodiy muammolarni oddiy xalq hayoti orqali ochib beradi. Shu bilan birga, insoniylik, halollik va sabr-toqat kabi fazilatlar ulug‘lanadi. Asarning badiiy qimmati undagi realistik tasvir va xalq hayotining haqqoniy yoritilishi bilan belgilanadi. Bugungi kunda ham qishloq aholisi hayoti va iqtisodiy muammolar dolzarbligicha qolmoqda.

Og‘riq tishlar hikoyasi satirik ruhda yozilgan bo‘lib, unda jamiyatdagi maishiy va iqtisodiy muammolar kulgi vositasida yoritilgan. Muallif oddiy voqealar orqali xalq hayotidagi ayrim kamchiliklar va turmushdagi qiyinchiliklarni ochib beradi. Hikoyada tibbiy xizmat bilan bog‘liq muammolar, aholining moddiy ahvoli va kundalik turmushdagi qiyinchiliklar tasvirlangan. Asarda iqtisodiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga ta’siri satirik usulda ko‘rsatib berilgan. Muallif kulgi vositasida jamiyatdagi ayrim salbiy holatlarni tanqid qiladi. Hikoyadagi qahramonlarning oddiy hayoti orqali xalqning turmush tashvishlari va yashash sharoiti ochib beriladi. Shu bilan birga, insonlarning sabr-toqati va yashashga bo‘lgan intilishi ham aks ettirilgan. Yozuvchi satira orqali kitobxonni jamiyatdagi muammolar haqida o‘ylashga undaydi. Hikoyada iqtisodiy muammolar bilan bir qatorda insoniy munosabatlar ham muhim o‘rin tutadi. Muallif oddiy xalq hayotini tabiiy va samimiy tarzda tasvirlagan. Asarning badiiy ahamiyati undagi kuchli satira va realistik tasvir bilan belgilanadi. Bugungi kunda ham maishiy va iqtisodiy muammolar jamiyatda uchrab turadi.

Tobutdan tovush asarida jamiyatdagi adolatsizlik, mansabparastlik va ijtimoiy tengsizlik muammolari badiiy jihatdan yoritilgan. Muallif ayrim insonlarning shaxsiy manfaat ortidan quvishi natijasida insoniy qadriyatlarning susayishini ko‘rsatadi. Asarda iqtisodiy tengsizlik va oddiy xalqning og‘ir turmushi muhim mavzulardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Yozuvchi jamiyatdagi ayrim salbiy holatlarni tanqidiy ruhda tasvirlash orqali kitobxonni o‘ylashga undaydi. Qahramonlarning ruhiy kechinmalari va ichki iztiroblari realistik tarzda yoritilgan. Muallif boylik va mansab ortidan quvish inson ma’naviyatiga salbiy ta’sir qilishini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, asarda adolat, halollik va insoniylik g‘oyalari ilgari suriladi. Yozuvchi oddiy xalq manfaatlarini himoya qilishga intiladi. Asarda iqtisodiy qiyinchiliklarning inson hayotiga ta’siri chuqur ochib berilgan. Muallif real hayot voqealarini mahorat bilan tasvirlash orqali asarning badiiy ta’sirchanligini oshirgan. Bugungi kunda ham jamiyatda ijtimoiy tengsizlik va iqtisodiy muammolar mavjudligi sababli asar o‘z dolzarbligini saqlab qolgan.

Abdulla Qahhor asarlarida tasvirlangan iqtisodiy muammolar bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Yozuvchi asarlarida kambag‘allik, moddiy tengsizlik, xalqning og‘ir turmushi va yashash uchun kurashi realistik tarzda yoritilgan. Bu muammolar ayrim jamiyatlarda hozirgi davrda ham uchrab turadi. Shu sababli Abdulla Qahhor ijodi zamonaviy nuqtai nazardan muhim ahamiyat kasb etadi.

Yozuvchi oddiy xalq hayotini tasvirlash orqali insoniylik, halollik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni ulug‘laydi. Asarlaridagi qahramonlar orqali insonlarning sabr-toqati va hayotga bo‘lgan intilishi ko‘rsatib berilgan. Muallif iqtisodiy qiyinchiliklarning inson ruhiyatiga ta’sirini chuqur ochib beradi. Shu bilan birga, jamiyatdagi adolatsizlik va ijtimoiy tengsizlik muammolari ham tanqidiy ruhda yoritilgan. Abdulla Qahhor asarlarining tarbiyaviy ahamiyati shundaki, ular yosh avlodni insoniylik, mehr-oqibat va mehnatsevarlik ruhida tarbiyalaydi. Yozuvchi asarlarida ma’naviy qadriyatlarni moddiy boylikdan ustun qo‘yadi. Asarlardagi hayotiy voqealar kitobxonni chuqur o‘ylashga undaydi. Shu sababli Abdulla Qahhor ijodi o‘zbek adabiyotining muhim qismi sifatida bugungi kunda ham katta ahamiyatga ega hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhor asarlarida iqtisodiy qiyinchiliklar va xalq turmushi masalalari hayotiy hamda realistik tarzda tasvirlangan. Yozuvchi oddiy xalqning yashash sharoiti, kambag‘allik, moddiy yetishmovchilik va mehnat bilan bog‘liq muammolarni chuqur badiiy mahorat bilan yoritgan. Ayniqsa, insonlarning iqtisodiy qiyinchiliklarga qaramay yashash uchun kurashi, sabr-toqati va ma’naviy kuchi asarlarining asosiy g‘oyalaridan biri hisoblanadi. Sarob, O‘tmishdan ertaklar, Anor va boshqa asarlarida jamiyatdagi iqtisodiy tengsizlik, adolatsizlik hamda xalqning og‘ir turmushi realistik ruhda aks ettirilgan. Muallif xalq hayotini haqqoniy tasvirlash orqali davrning muhim ijtimoiy muammolarini ochib berishga erishgan. Shu bilan birga, yozuvchi insoniylik, halollik, mehr-oqibat va mehnatsevarlik kabi ma’naviy qadriyatlarni ulug‘laydi. Abdulla Qahhor asarlarida ko‘tarilgan iqtisodiy muammolar bugungi kunda ham ayrim jamiyatlarda uchrab turishi sababli ular o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Shu jihatdan yozuvchi ijodi zamonaviy davr uchun ham muhim ijtimoiy, badiiy va tarbiyaviy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ismoilov Javlon. “Abdulla Qahhor asarlarida xalq turmushi va ijtimoiy muammolar talqini” // Adabiyot ufqlari. – 2022. – №6. – B. 33–38.
2. Rasulova Malika. “Abdulla Qahhor hikoyalarining badiiy-uslubiy xususiyatlari” // Filologik tadqiqotlar. – 2021. – №4. – B. 55–60.
3. Tursunov Bekzod. “Yozuvchi ijodida kambag‘allik va inson ruhiyati masalasi” // Zamonaviy filologiya. – 2023. – №2. – B. 41–46.
4. Abdulla Qahhor. Qo‘shchinor chiroqlari. – Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti, 2020. – 198 b.
5. Abdulla Qahhor. Tobutdan tovush. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2022. – 176 b.
6. Ergasheva Dilnoza. “Abdulla Qahhor satirasida jamiyat tanqidi” // Til va jamiyat. – 2020. – №5. – B. 64–69.
7. Qodirov Shuxrat. “O‘zbek nasrida ijtimoiy tengsizlik muammosi” // Ilm va tafakkur. – 2021. – №7. – B. 72–77.